

TARİH ÖĞRETMENLERİNİN DERSLERİNDE AKTİF ÖĞRENME YÖNTEM VE TEKNİKLERİNİ KULLANMALARINA YÖNELİK DENEYİMLERİ

Osman AKHAN*

ÖZ

Geçmiş, bugün ve gelecek arasında köprü görevi gören tarih dersi ve konularının öğrencide milli bir bilinç oluşturmadaki yeri ve önemi düşünüldüğünde, tarih dersine ait konuların nasıl öğretildiği önem kazanmaktadır. Yapılandırmacı anlayış ile benimsenen öğrenenin merkeze alınarak sürece dahil edildiği ve aktif katılımın amaçlandığı, öğretmenin ise rehber rolünü üstlendiği aktif öğrenme yaklaşımı ile kullanılan yöntem ve tekniklerin öğretmenler tarafından bilinmesi ve derste soyut olan tarih konularını somutlaştırmak amacıyla kullanılabilmesi öğretim sürecinin niteliği ve etkililiği açısından oldukça önemlidir. Bu doğrultuda araştırmanın amacı tarih öğretmenlerinin derslerinde aktif öğrenme yöntem ve tekniklerini kullanma deneyimlerini belirlemektir. Araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Antalya ilinde bulunan MEB'e bağlı liselerde görev yapmakta olan 21'i erkek, 9'u kadın toplam 30 tarih öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından ilgili alan yazın ve uzman görüşü alınarak hazırlanan görüşme formu çerçevesinde toplanmıştır. Nitel araştırma yönteminin benimsendiği bu çalışmada elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmanın sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde ise, çalışma grubunu oluşturan tarih öğretmenlerinin aktif öğrenme yöntem ve teknikleri ile ilgili olarak temel düzeyde bilgi sahibi oldukları fakat kullandıkları aktif öğrenme yöntem ve tekniklerinin çeşitlilik bakımından sınırlı olduğu ve uygulamada zorlandıkları, geleneksel öğretim yöntemi olan "Anlatım" yöntemi ile aktif öğrenme yöntem ve tekniklerini karıştırdıkları ve aktif öğrenme yöntemi olarak ifade ettikleri sonucuna ulaşıldığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Tarih öğretimi, aktif öğrenme, yöntem, teknik

EXPERIENCES OF HISTORY TEACHERS IN THE USE OF ACTIVE LEARNING METHODS AND TECHNIQUES IN THEIR CLASSES

ABSTRACT

Considering the place and importance of history lessons and subjects that serve as a bridge between the past, present, and future in creating a national consciousness in the student, the way the subjects of the history course are taught gains importance. Teachers' having a thorough knowledge of the methods and techniques used in the active learning approach, adopted with the advent of the constructivist approach in which the learner is included in the process at the center with a view to ensure their active participation whereas the teacher assumes the role of a guide, and their using these methods and techniques to concretize abstract history topics in class is extremely important in terms of the quality and effectiveness of the teaching process. In this direction, the aim of the study is to determine the experiences of history teachers in using active learning methods and techniques in their classes. The sample of the research consists of a total of 30 history teachers, 21 male, and 9 female, working in high schools affiliated with the Ministry of National Education in Antalya in the academic year 2020-2021. The data of the research were collected within the framework of the interview form prepared by the researcher by reviewing the relevant literature and taking expert opinions. The data obtained in this study, in which the qualitative research method was adopted, were analyzed by using the descriptive analysis method. When the results of the study are evaluated in general, it can be stated that the history teachers who constituted the study group had basic knowledge about active learning methods and techniques, but the active learning methods and techniques they used were limited in terms of diversity and had difficulties in practice. It can be said that they confused the traditional teaching method, i.e. the "lecture" method with active learning methods and techniques and referred to them as active learning methods.

Keywords: History teaching, active learning, method, technique

* Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD, Antalya, e-posta: osmanakhan@akdeniz.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6532-7985>

GİRİŞ

İçinde bulunduğumuz çağ, artık yetiştirilmesi hedeflenen nitelikli insanın pek çok farklı beceriye hâkim olmasını gerekli kılmıştır. Okul çağındaki gençlere kazandırmayı hedeflediğimiz beceriler ne kadar çok artmış ve çağın gereklerini yansıtsa da tarihi bilmek ve tarihsel düşünme becerilerine hâkim olmak her zaman önemini korumuştur. Yeni nesil için tarihi bilmek, empati kurmak ve sevmek yarınları doğru yapılandırmak adına ilerleyen dönemlerde de ihtiyaçları duyacakları bir gereklilik olarak kalacaktır. O nedenle, öğretim aşamalarının her kademesinde tarih dün de bugün de ve elbet yarın da önemini ve yerini muhafaza edecektir. Burada önemli olan husus ise tarihi daha iyi nasıl öğretilmelidir ki, tarih öğretiminin amaçlarına en kestirme yoldan, en kalıcı şekilde ve en zevkli şekilde ulaşabilelim.

Tarih nasıl anlatılır? sorusuna hala “Sınıfa girer anlatır çıkarsınız” biçiminde cevaplar veren, bu cevabın içerdiği kolaycılığı fark etmemekte direnen oldukça büyük bir öğretmen ve akademisyen kitlesine (Safran, 2014) rağmen, tarih öğretimine, kimlik ve aidiyet duygusu oluşturma, birleştiricilik, bir gelecek vizyonu ve kabul edilebilir bir dünya görüşü oluşturma gibi toplumsal işlevler yüklenmektedir (Köksal, 2010). Tarih öğretiminde temel hedef, olguları ezberlemekten çok, beceriler olmalıdır. Öğrencilerin, tarih disiplinin ana özelliklerinin farkına varmalarında sınıf ortamı, öğretmenin bilgiyi veren olarak gösterildiği ortamdan çok, öğrenciler için aktif öğrenme çevresi olmalıdır (Vella, 2001). Türkiye’de öğrenciyi araştırmaya yönelten aktif öğrenme yöntemine dayalı tarih öğretimi Meşrutiyet döneminden beri sık sık gündeme gelse de, tarih öğretimimiz aktarıcı geleneğin, soru cevap tekniğinin kullanılması ve ders kitabına bağlılığın ötesine geçememiştir. Tarih öğretiminde aktif öğrenme yöntemlerinin kullanılması tarih derslerini nakilcilik, masalcılık ve efsanelikten kurtaracaktır (Safran, 2015, s.20). Totaliter rejimlere sahip olan ülkelerde tarih, gelenekçi bir anlayışla öğretilirken; demokratik ve teknolojik açıdan gelişmiş ülkelerin, “öğrencilere bilimsel bakış açısı ve üst düzey düşünme becerileri ve nitelikleri” yaklaşımlarını birleştirip uyguladıkları görülmektedir (Demircioğlu, 2015, s. 14).

Tarih öğretiminin önemi her zaman vurgulanmasına rağmen bu konudaki araştırmaların, “tarih öğretmenlerinin öğretmen merkezli bir anlatım sergilediği ve ders kitabına bağımlı olarak ders anlattığı, farklı öğretim yöntemleri uygulayarak öğretip, kavratmak yerine olay ve olguları ezberletmeye çalıştıkları” şeklindeki tespitleri, tarih öğretimine gereken önemin verilmediğini göstermektedir. Bu durum öğrencilerde tarih derslerinin ezber olduğu, öğretmen merkezli düz anlatım yönteminin kullanıldığı gibi bir algının oluşmasına sebep olmaktadır (Alaca, 2019). Türkiye’de tarih öğretimi uzun yıllar öğrencilerin aktif olarak derse katılmasına müsait olmadığı gerekçesiyle eleştirilmiştir. Dersler boyunca öğrencilerin sadece öğretmeni dinlediği veya öğretmen tarafından söylenen şeyleri defterine geçirdiği bu yaklaşım pedagojik açıdan eleştirilmiştir (Aktekin, 2009). Ayrıca tarih eğitiminde; ortaöğretim başta olmak üzere üniversite düzeyinde bile “bir sıkıcılık, bir işlevsizlik, bir gereksizlik duygusunun ve buna neden olan nihayetinde bir “ezber sorunu”nun varlığı herkesçe malumdur (Şimşek, 2008). Tarih konuları sadece savaş ve anlaşmaların anlatıldığı ve ezberlendiği bir ders gibi görülmektedir. Oysa amacı geçmişi en iyi şekilde bugüne aktarmak olan tarih dersinin amaçlarını öğrencilere aktarmak anlaşma ve savaş isimlerini öğrenmekten daha önemlidir. Tarih dersi sıkıcı olarak bilinen bir ders değil dünyayı daha iyi anlamak için öğrenilen ve sevilen bir ders olarak bilinmelidir (Ulusoy ve Gülüm, 2009).

Sınıf içinde bulunan tüm öğrencilerin aynı özellikleri taşımaları mümkün değildir. Her öğrenci farklı olduğu gibi edinmiş oldukları bilgi donanımları da farklılık gösterir. Bu sebeple tüm öğrencilere farklı gözle bakmak onlara farklı yöntemlerle yaklaşmak, buldukları seviyeden ileriye gitmelerini hedeflemek daha doğru olacaktır. Sonuçta her öğrenciyi aynı seviyeye getirmek imkânsızdır. Çünkü her öğrencinin ilgisi, yeteneği farklı olduğu gibi hedef ve beklentileri de farklıdır. Bir öğrenci için Kurtuluş savaşı ile ilgili konuları çalışmak çok ilgi çekici ve güdüleyici olduğu halde bir başka öğrenci için anlaşılması zor bir savaş olarak değerlendirilebilir. Bir öğrenci tarih eğitimi dersini, kendi milletinin geçmişi olarak görüp çok iyi dinleyip günümüzle bağ kurabilir. Ama başka bir öğrenci daha yüzeysel dinleyerek sadece sınıfı geçebilmeyi hedefleyebilir. İşte farklı öğrencilerin farklı beklentilerinin olması öğretmen tarafından dikkate alınmalı ve buna göre öğrenci özelliklerine göre değişen yöntem ve teknikleri uygulamaya koymalıdır. Tarih öğretiminde aktif öğrenme yöntemlerinin uygulanması sayesinde; kuru bir ezber dersi olarak görülmesi engellenebilir ve ders sevdirebilir.

Geleneksel tarih öğretimine karşı geliştirilen bu anlayışta, deneyim, keşfetme ve problem çözme gibi teknikler yoluyla öğrencilerde tarihsel anlamının gerçekleşmesi hedeflenmektedir (Yalavuz, 2006).

Geçmiş, insanoğlunun aldığı kararlar ve bu kararların sonucunda meydana gelen olaylardan oluşur. Tarihi öğrenebilmek için, geçmişte meydana gelen olaylar, nedenleri, sonuçları ve farklı bakış açıları incelenmelidir. Bu çerçevede, geçmişteki insanların problemleri, aldıkları kararlar, bu kararları etkileyen faktörler, alınan kararların sonuçları da değerlendirilmelidir. Ayrıca, geçmişte alınan kararlardaki yanılgılar ve sonuçları da incelenmeli ve bu sonuçlardan dersler alınmalıdır. İşte bu tarihsel düşünme becerilerinin tarih dersleri aracılığıyla öğrencilere kazandırılabilmesi için uygun strateji ve yöntemlerin kullanılması gerekmektedir. Bu çerçevede kullanılması gereken stratejiler, öğrencileri aktif ve üretken kılacak olan araştırma-inceleme ve buluş yoluyla öğrenmeye dayalı öğretim stratejileridir. Bu öğretim stratejileri çerçevesinde, problem çözme, beyin fırtınası, tartışma, soru-cevap, örnek olay ve gezi gözlem gibi yöntemler kullanılabilir (Demircioğlu, 2009).

Tarih öğretimine yönelik tek bir yaklaşım yoktur. Tarih dersinin öğrenciler açısından ilginç ve etkili kılmak amacıyla farklı yöntem ve tekniklerden yararlanılması ve çeşitli materyallerin kullanılması söz konusudur (Keleşoğlu ve Yiğit, 2017). Tarih öğretiminde bireylerin eğitsel süreçlere etkin katılımını özendirerek, eleştirel düşünme ile araştırma ve yorumlama becerisini geliştirecek, tarihi sevmelerini sağlayacak “tartışma, örnek olay çözümlene, rol oynama, ekip çalışması” gibi yöntemler kullanılmalıdır. Tarihi yerlere (müze, tarihi bina ve yerleşmeler) düzenlenecek araştırma ve inceleme gezileri, ödev ve projeler gibi ders dışı etkinliklerle de öğrencinin tarihe olan merak ve ilgisi arttırılmalıdır (Özalp, 2000, s.6). Öğrenciler öğretmen merkezli, ders kitabına bağımlı ezberci bir anlayışın dışına çıkarak kendi fikirlerini ortaya koyabilmekte, bir tarihçi gibi düşünerek ve yorumlayarak çıkarımlarda bulunabilmelidir (Alaca, 2017, s.5). Ayrıca tarih öğretmenlerinin öğrencilerine öğrenme sorumluluğunu yüklemesi gerekmektedir. Çünkü öğrenci çok çeşitli tarihsel kaynaklarla karşılaştırılmalıdır. Bu kaynakları inceleyip, doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma becerisi kazandırılmalıdır. Tarihsel kanıtlara dayalı olarak nasıl yorum yapıldığı, nasıl görüş geliştirildiği öğretilmelidir (Er Tuna, 2019, s. 567).

Tarih eğitime verilen önem, artık tarihin, ideolojik bir kontrol aracı olarak görülmesinden çok, bir öğrencinin yetişmesi sırasında başka disiplinlerin sağlayamayacağı hünerleri geliştirmesinin bir aracı olarak görülmeye başlanması olmalıdır (Tekeli, 2000, s.10). Öğrencilerden beklenen “uygun sorular oluşturabilme, kaynaklardan ayıklama yapabilme, önemli konulara karar verebilme, sonuçlara ulaşabilme, ulaştığı sonuçları temellendirerek, ikna edici şekilde sunabilmektir”. Böyle bir tarih öğretiminde birinci el kaynaklar üzerinde çalışmalar, tarihçinin nasıl araştırma yaptığı ile ilgili egzersizler, grup çalışmaları ve kompozisyon çalışmaları oldukça önemli bir hale gelmiştir (Güven, Bıkmaz, Demirhan-İşcan ve Keleşoğlu, 2014, s. 143).

Tarih öğretim yöntemlerinden kaynaklanan sorunlar öğretimin sıkıcı, kuru olduğu, öğrencinin ilgisini çekmediği, öğrenciyi tarihten uzaklaştırdığı biçimindedir. Bu sıkıcı ve öğrenciyi tarihten uzaklaştıran tarzın değişmesi gerekmektedir. Tarih derslerinde sadece öğretmenin anlattıklarını dinlemek ve olaylar hakkında bilgilendirilirken yalnızca bu yöntemin seçilmesi tarih derslerinin çekiciliğini azaltmaktadır (Yıldız, 2003). Tarih öğretimini etkinleştirmenin başlıca yolları olarak, “temel tarihsel kavramların öğretimi, tarihsel ve eleştirel düşünmenin öğretimi, sınıf ortamında tarihsel kanıtların kullanılmasının öğretimi, tarih öğretiminde empati ve tarihsel empatiden yararlanılması ile diğer öğretim yöntem ve stratejilerinin kullanımı” gösterilebilir (Dinç, 2009). Tarih dersine ait konuların soyut olay ve olgulardan oluşması nedeniyle tarih konularının öğretiminin, kalıcılığı arttırabilmek açısından somutlaştırılarak verilmesi önemlidir. Aktif öğrenme yöntem ve teknikleri tarih konularının somutlaştırılmasında ve öğretilmesinde oldukça önemlidir. Çünkü aktif öğrenme ile öğrenen merkezli bir anlayışta öğrenci öğrenme sürecine aktif katılım göstermekte ve kendi öğrenme sürecinin sorumluluğunu almaktadır (Dolmaz ve Kılıç, 2017). Aktif öğrenme yöntem ve tekniklerinin uygulandığı sınıflarda ise öğrenme oranı ve kalıcılık daha yüksektir (Aytan, 2011).

Aktif öğrenme en temel ifade ile gelişim özelliklerine bağlı olarak sınıf içerisinde hareket halinde ve etkinliklere katılma eğiliminde olan öğrenciyi pasif ve tek yönlü dinleyici ve izleyici durumdan kurtararak öğrenme sürecinin içerisinde düşünmesini, yorum yapmasını ve karar almasını sağlar (Camci, 2012; Aydede ve Matyar, 2009). Aktif öğrenme-öğretme sürecinde öğrenci düşünen,

sorgulayan, bilgiyi keşfeden, özgün fikirler ortaya atabilen, fikirlerini tartışabilen, eleştirel düşünebilen ve kendi zihin yapılandırmasını kontrol eder yapıdadır (Türksoy ve Taşlıdere, 2016). Aktif öğrenme yaklaşımında düşüncelerin uygulanması, hayata geçirilmesi, öğrenciye tam anlamıyla öğrenmeyi aktifleştirme imkânının sağlanması büyük oranda kullanılacak yöntem ve tekniklere bağlıdır. Çünkü uygun öğretim yöntem ve teknikler kullanılmadığı sürece bilgiyi kalıcılaştırma ve düşünceleri geliştirme bakımından aktif öğrenme gerçekleşmeyecektir (Şahiner, 2008; Bulut, 2010). Aktif öğrenmede hangi yöntem ve tekniğin kullanılacağına; derste işlenen konuya, öğrenci özelliklerine, kullanılacak malzemenin temini ve ulaşılmak istenilen kazanıma göre karar verilir (Açıkgöz, 2005). Yöntem ve teknik kavramları en genel ifade ile derse ait ilgili konunun işlenmesi ve öğretilmesi sürecinde izlenen yolu ifade eder. Bu bakımdan çağdaş bir öğretim programının uygulamasında sınıf ortamında kullanılan öğretim stratejisi ve yöntemine bağlı olması (Mentiş Taş, 2005), öğrenmenin gerçekleşmesi içinde etkili bir araçtır (Güçlü, 2007).

Çağdaş eğitim anlayışı içerisinde yer alan aktif öğrenme yaklaşımına ait yöntem ve tekniklerin öğrenci üzerinde bilgiyi kalıcılaştırmada ve üst düzey düşünme becerilerini geliştirmedeki rolü ve önemi düşünüldüğü zaman bu yöntem ve tekniklerin, diğer derslerde olduğu gibi tarih dersi içerisinde de kullanılması oldukça önemlidir. Çağdaş eğitim anlayışı içerisinde tarih eğitimi ile bireyin kendisinden başlayarak çevresini, toplumunu ve dünyayı tanıması, kültürü ile ilgili bilgi sahibi olması, öğrendikleri ile çağdaş, yeni düşünceler üretebilmesi ve toplum içerisinde demokratik bir vatandaş kimliği kazanması amaçlanmaktadır (Yalavuz, 2006). İşte bu doğrultuda araştırmanın amacı tarih öğretmenlerinin derslerinde aktif öğrenme yöntem ve tekniklerini kullanabilme deneyimlerini ortaya koymaktır.

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Tarih öğretmenlerinin derslerinde aktif öğrenme yöntem ve tekniklerini kullanma deneyimlerini belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Nitel araştırmalar, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik bir sürecin izlendiği araştırmalar olarak nitelendirilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Antalya ilinde bulunan MEB'e bağlı liselerde görev yapmakta olan 30 tarih öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmada öğretmenler arasında gönüllük ilkesi gözetilmiş ve kolay ulaşılabılır durum örneklem yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yönteminin kullanılmasındaki temel amaç araştırmacıya hız ve pratiklik sağlamaktır. (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008). Araştırmanın çalışma grubunda yer alan öğretmenlere ait bazı özelliklere Tablo 1'de yer verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma grubuna ait bazı özellikler

Özellikler	N	
Cinsiyet	Kadın	9
	Erkek	21
Eğitim Durumu	Lisans	16
	Yüksek Lisans	14
	Doktora	-
Kıdem Yılı	1-7	11
	8-15	10
	16-23	7
	24+	2
Mezun Olduğunuz Fakülte	Eğitim Fakültesi	9
	Fen-Edebiyat Fakültesi	10
	Edebiyat Fakültesi	11

Verilerin Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından uzman görüşü alınarak oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmanın verilerini toplamak amacıyla kullanılan bu form, “Aktif öğrenme nedir? Aktif öğrenmenin faydaları ve sınırlılıkları hakkında ne düşünüyorsunuz?”, Aktif öğrenme yöntem ve tekniklerini bir tarih öğretmeni neden kullanmalı? gibi öğretmenlere sorulmak üzere toplam 7 soruyu kapsamaktadır. Ayrıca formun ilk bölümünde katılımcıları tanımlayıcı bazı sorulara yer verilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada görüşme formu aracılığıyla toplanan veriler betimsel analiz yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir. Formlardan elde edilen nitel veriler sayısallaştırılarak frekanslar ile birlikte sunulmuştur. Betimsel analiz kullanılmasındaki temel amaç, “elde edilen bulguları düzenli ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunabilmektir” (Yıldırım ve Şimşek, 2006; s. 224).

Araştırmanın verileri, araştırmacı dışında bir başka araştırmacı tarafından da eş zamanlı olarak analiz edilmiş ve aralarındaki güvenilirliğin hesaplaması için Miles ve Huberman’ın (1994), önerdiği “R (Güvenirlilik) = $100 \times [Na \text{ (Görüş Birliği)} / Na \text{ (Görüş Birliği)} + Nd \text{ (Görüş Ayrılığı)}]$ ” güvenirlilik formülü kullanılmıştır. Hesaplama sonucunda kodlamaların güvenirliliği yüzde 91 olarak hesaplanmış ve araştırmanın analizinin güvenilir olduğu kabul edilmiştir. Çalışmada ayrıca öğretmenler “KÖ, 1: 1. Kadın öğretmen, EÖ, 2: 2. Erkek öğretmen...” şeklinde kodlanmış ve tabloların yorumuna eklenerek bulgular doğrudan alıntılarla desteklenmiştir.

Araştırmanın Etik İzinleri

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı = Akdeniz Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi = 18.09.2020

Evrak Tarih ve Sayısı: 23/09/2020-100605

BULGULAR ve YORUMLAR

1. Tarih Öğretmenlerinin Aktif Öğrenme Kavramına Yönelik Görüşlerine/Örneklerine İlişkin Bulgular

Tablo 2. Öğretmenlerin Aktif Öğrenme Kavramı ile İlgili Görüşleri

Görüşler	f
Öğrencinin derste aktif olduğu süreç	13
Öğrenci merkezli eğitim	9
Yaparak-yaşayarak öğrenme	7
Öğrencinin farklı öğrenme düzeylerine katıldığı yöntem	4
Farklı öğrenme düzeylerinin kullanıldığı yöntem	3
Yaşam boyu öğrenme	2
Öğrencinin düşünme becerilerini geliştirdiği süreç	1
Multidisipliner yaklaşımın uygulandığı süreç	1
İşbirlikçi öğrenme	1
Çeşitli kaynaklardan yararlanıldığı süreç	1

Tablo 2’de yer alan tarih öğretmenlerinin aktif öğrenme kavramı hakkındaki görüşlerine bakıldığı zaman öğretmenlerin aktif öğrenme kavramını öğrencilerin derste aktif olduğu, öğrencinin yaparak ve

yaşayarak öğrendiği, iş birliğine dayalı ve öğrenen merkezli eğitimin gerçekleştiği bir süreç olarak açıkladıklarını söylemek mümkündür. Ayrıca öğretmenlerden bazıları, öğrencinin farklı öğrenme düzeylerine katıldığı yöntem olduğuna dikkat çekerek, öğretmenin farklı öğrenme düzeylerini derste kullanıldığı öğrenme süreci olarak da ifade etmişlerdir. Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin genel olarak cevapları değerlendirildiğinde ise öğrenenin merkezde ve derse aktif katılım gösterdiği bir süreç olduğu yönünde görüş belirttiklerini söylemek mümkündür. Çalışma grubundaki öğretmenlerin aktif öğrenme ile ilgili örneklerine bakıldığı zaman ise öğretmenlerden bazılarının, Osmanlı Divan teşkilatı ile ilgili drama çalışması (EÖ, 9), Sivas Kongresi binasına gezi-gözlem (EÖ, 8), Fetih Panorama binasına gezi-gözlem (EÖ, 11) gibi örneklendirmelerde buldukları çoğu öğretmenin (24) ise örnek vermekte zorlandıkları, geleneksel eğitim anlayışı ile ilgili örnekler verdikleri veya hiç veremediklerini söylemek mümkündür. Çalışma grubunu oluşturan tarih öğretmenlerinin cevaplarından bazıları şu şekildedir: “Öğrencinin öğrenme sürecine aktif olarak katıldığı çeşitli öğrenme seviyelerinin kullanıldığı öğrenme yöntemidir” (KÖ, 6), “Öğrencinin bilgiyi araştırma, inceleme, analiz etme ve içselleştirme süreçlerinde ana unsur olduğu öğrenme yöntemidir.” (EÖ, 9), “Öğrencinin derslerde aktif olması, örnekleri öğrencinin vermesi öğrenci odaklı öğrenme programıdır.” (KÖ, 11), “Öğrencinin öğrenme sürecine aktif olarak birden fazla duyu organına hitap edecek şekilde katılması sürecidir. Gezi gözlem gibi.” (EÖ, 16), “Yaşam boyu öğrenmenin alt yapısıdır öğrenciden öğrenerek onu uygulamaya koymak” (EÖ, 21).

2. Tarih Öğretmenlerinin Aktif Öğrenme Yöntemlerinin Faydaları/Sınırlılıkları Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Bulgular

Tablo 3. Öğretmenlerin aktif öğrenme yöntemlerinin faydaları/sınırlılıkları hakkındaki görüşleri

	Görüşler	f
Faydaları	Kalıcı öğrenmeyi sağlaması	17
	Eleştirel düşünme becerisini geliştirmesi	4
	Öğrencinin kendine olan güvenini arttırması	3
	Öğrencinin girişimcilik duygusunu geliştirmesi	3
	Öz yeteneklerinin farkında olmasını sağlaması	3
	Eğlenceli öğrenmeyi sağlaması	3
	Problem çözme becerisini geliştirmesi	2
	İletişim becerilerini geliştirmesi	2
Sınırlılıkları	Zaman yönetiminde sorunlar	6
	Fiziki koşulların yetersizliği	5
	Öğrenci sayısının fazla olması	5
	Materyal eksikliği	3
	Sınıf yönetimini sağlamada zorlanması	3
	Bazı dersler için uygulanabilirliğinin düşük olması	2
	Maddi koşulların yetersizliği	2
	Öğrenciler arası eşitsizliğin olması	2
Öğrencilerin ilgilerinin düşük olması	1	

Tablo 3’te yer alan tarih öğretmenlerinin aktif öğrenme yöntemlerinin yararları ve sınırlılıklarına yönelik görüşlerine bakıldığında, öğretmenlerin aktif öğrenme yöntemlerinin yararları ile ilgili görüşlerinin sınırlılıklar ile ilgili görüşlerine oranla daha fazla olduğunu söylemek mümkündür. Öğrencide kalıcı öğrenmeyi sağlamada, temel becerileri (Eleştirel düşünme, girişimcilik, problem çözme, iletişim) geliştirmede, özgüven sağlamada, dersi eğlenceli hale getirmede yarar sağladığı; fakat yöntemleri uygulama esnasında öğrenci sayısının fazla olması, fiziki ortamın uygun olmaması ve zamanı etkili kullanmada sorunların olması gibi sınırlılıklarının olduğu şeklinde görüş belirttiklerini söylemek mümkündür. Genel olarak öğretmenlerin görüşlerini aktif öğrenme yöntemlerinin öğrenme sürecinde etkili olduğunun farkında olduklarının, buna karşın ders saati süresi, öğrenci sayısı ve fiziki ortamdaki kaynaklı sınırlılıklarında olduğunu ifade ettiklerini söylemek mümkündür. Çalışma grubunu oluşturan tarih öğretmenlerinin cevaplarından bazıları şu şekildedir: “Bu yöntemle kalıcı öğrenme sağlanır. Ancak her disiplin için tek bir yolu yoktur sözel alanlara göre fen alanı daha şanslıdır bu

yöntemde.” (EÖ, 1), “Öğrencide kalıcı öğrenme sağlar, Sınırlılık olarak ta her öğrenciyi aynı şekilde öğrenmeye güdüleyemezsin, her öğrenme sürecine aktif edemezsin” (EÖ, 8), “Öğrenci, bileğiyle nasıl ulaşacağını bunu nasıl inceleyip analiz edeceğini süreç boyunca kavrar ve bu yolla yeni bilgiler elde eder. Sınırlılığı bu eğitim yönteminde öğretmenin öğrencilere detaylı bir rehberlik etmesi gerekir. Bunun için de Sınıf mevcudunun 20’den fazla olmaması gerekmektedir.” (EÖ, 10), “Faydası daha kalıcı ve daha etkili öğrenme sağlar. Sınırlılığı her zaman her derste uygulanamayabilir ve fazla maliyet, zaman gerektirebilir.” (KÖ, 14), “Özgün kalıcı üretken ve keyifli olur. Ancak ufuk açıcılık yönünden yeterli olmaz. Bilgi kaynakları yetersiz olduğundan zaman kaybı da çok olur.” (KÖ, 24).

3. Tarih Öğretmenlerinin Aktif Öğrenme Yöntemlerini Neden Kullanması Gerektiğine Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular

Tablo 4. Öğretmenlerin aktif öğrenme yöntemlerini neden kullanılması gerektiğinin sebepleri

Sebepler	f
Kalıcı öğrenme sağlamak için	13
Etkili öğrenme ortamı oluşturmak için	8
Öğrencileri aktif tutmak için	8
Ezberciliğe düşmemek için	7
Eğlenceli öğrenme ortamı sağlamak için	5
Öğrenmeyi öğretmek için	4
Çağdaş öğrenme yöntemlerini kullanabilmek için	4
Vatansever bireyler yetiştirmek için	3
Öğrencilerin girişimciliğini sağlaması için	3
Geçmiş ile günümüz arasında bağ kurması için	1

Tablo 4’te yer alan tarih öğretmenlerinin, bir tarih öğretmenin neden aktif öğrenme yöntemlerini kullanması gerektiğine yönelik görüşlerine bakıldığında, kullanmasının sebepleri olarak, kalıcı öğrenme ortamı sağlamak, etkili öğrenme ortamı sağlayabilmek, ezberciliğe düşmemek, öğrencileri derste aktif tutabilmek gibi sebepler sıraladıklarını söylemek mümkündür. Çalışma grubunu oluşturan tarih öğretmenlerinin cevaplarından bazıları şu şekildedir: “Sözel bir ders olan Tarih dersinin daha iyi öğrenilip anlaşılması için, öğrencinin daha aktif olarak öğrenme ortamına katılmasını sağlamalıdır” (KÖ, 4), “Tarih dersini ezberletmek çok anlamsızdır. Çünkü kısa süre sonra unutulur. Ama öğrenci kendi katıldığı bir etkinlikle öğrendiğini daha uzun süre hafızasında tutabilir ve öğrenme daha etkili olur.” (EÖ, 9), “Öğrencinin aktif olması her branş için olduğu kadar tarih branşı içinde önemlidir. Özellikle tarih dersi zihinde kalıcı olması için aktif öğrenme çok önemlidir.” (EÖ, 12), “Tarih dersi öğrenciler gözünde ezber gerektiren sıkıcı bir ders olarak görünmektedir. Bu algının kırılması için gereklidir” (EÖ, 19), “Öğrenciyi öğrenmede merkeze alırsak ders daha anlaşılır olur geleneksel anlayıştan çıkar. Ezberci eğitim kalkar” (KÖ, 23).

4. Tarih Öğretmenlerinin Derste Kullandıkları Aktif Öğrenme Yöntemleri ve Teknikleri Hakkında Görüşlerine İlişkin Bulgular

Tablo 5. Öğretmenlerin sınıf içinde kullandıkları aktif öğrenme yöntemleri

	Görüşler	f
Yöntem	Anlatım	14
	Soru-cevap	12
	Drama	11
	Tartışma	2
	Örnek Olay	1
Teknik	Ben kimim	6
	Rol yapma	5
	Hikâye tamamlama	4
	Sandviç	3

Eğitici oyunlar	3
Köşeleme	3
Akvaryum	3
Panel	3
Tereyağı-ekmek	1
Sözlü tarih çalışması	1
Atlı şapkalı düşünme	1
Kart gösterme	1
Burada herkes öğretmen	1
Bulmaca hazırlama	1
Problem çözme	1

Tablo 5’te yer alan tarih öğretmenlerinin derslerinde kullandıkları aktif öğrenme yöntemleri ve teknikleri ile ilgili görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin çoğunluklu olarak “anlatım, soru-cevap ve drama” yöntemini kullandıklarını, aktif öğrenme tekniği olarak ise “ben kimim, rol yapma, hikâye tamamlama ve sandviç” gibi tekniklerden yararlandıklarını söylemek mümkündür. Genel olarak değerlendirildiğinde ise kullanılan yöntem ve teknikler sözel bir ders olan tarih dersi içeriğine uygun olsa da çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerden çoğunun geleneksel öğretim yöntemi olan “Anlatım” yöntemini çağdaş öğretim yöntem ve teknikleri ile karıştırdıklarını, aktif öğrenme yöntem ve teknikleri içerisinde ifade ettiklerini söylemek mümkündür. Çalışma grubunu oluşturan tarih öğretmenlerinin cevaplarından bazıları şu şekildedir: “Öğrencilerin konu ile ilgili yaptığı bir etkinliği arkadaşlarıyla birlikte gerçekleştirmesi mesela bulmaca etkinliği hazırlayıp arkadaşlarıyla çözmesi, grup çalışmaları, ben kimim, drama canlandırma vb.” (EÖ, 4), “Doğru mu Yanlış mı, kart gösterme tekniği burada herkes öğretmen tekniği” (KÖ, 8), “Akvaryum, köşelenme ve Sandviç yöntemleri” (EÖ, 13), “Örnek olay, tarihi canlı yaşayan örnek insanlarla öğrenciler buluşturmak” (EÖ, 16), “Kartopu, tereyağı ekme, sandviç, köşeleme” (EÖ, 26).

5. Tarih Öğretmenlerinin En Sık Kullandığı Aktif Öğrenme Yöntem ve Teknikleri Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Bulgular

Tablo 6. Öğretmenlerin en sık kullandıkları aktif öğrenme yöntemi ve tekniği

	Görüşler	f
Yöntem	Anlatım	7
	Soru-cevap	5
	Drama	4
	Gezi-gözlem	3
	Örnek olay	1
Teknik	Akvaryum	5
	Köşeleme	2
	Kart gösterme	2
	Problem çözme	1

Tablo 6’deki çalışma grubunu oluşturan tarih öğretmenlerinin derslerinde en sık kullandıkları yöntem ve teknik ile ilgili görüşlerine bakıldığında, anlatım, soru-cevap, drama ve gezi-gözlem öğretmenlerin en sık kullandıkları yöntemler olduğu, teknikler olarak ise akvaryum, köşeleme, kart gösterme ve problem çözme tekniklerini sık kullandıklarını söylemek mümkündür. Bulgular genel olarak değerlendirildiğinde ise sınıf içerisinde sıklıkla kullandıkları aktif öğrenme yöntem ve tekniklerinin sınırlı olduğunu, derste kullandıkları anlatım yöntemini aktif öğrenme yöntemleri ile karıştırdıklarını söylemek mümkündür.

6. Tarih Öğretmenlerinin Hizmet Öncesi/Hizmet İçinde Aldıkları Eğitimin Aktif Öğrenme Yöntemlerini Kullanma Durumlarına Katkısına Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular

Çalışma grubunu oluşturan tarih öğretmenlerinin hizmet öncesi ve hizmet içinde aldıkları eğitimin aktif öğrenme yöntemlerini kullanma durumlarındaki katkısına yönelik görüşleri incelendiğinde,

öğretmenlerden 17'sinin aldıkların eğitimin aktif öğrenme yöntemleri kullanma durumlarına yardımcı olduğu ve katkı sağladığı; 9'unun aktif öğrenme yöntemlerini kullanmalarına herhangi bir katkısının olmadığı ve 4 öğretmenin ise kısmen, sınırlı düzeyde katkı sağladığı yönünde görüş belirttiklerini söylemek mümkündür. Çalışma grubunu oluşturan tarih öğretmenlerinin cevaplarından bazıları şu şekildedir: “Özellikle 2 eğitim çok faydalı oldu. Biri liderlik ve girişimcilik eğitimi, diğeri de TÜBA'nın uygulamalı eğitim bilimleri kursu. Ama her eğitimin faydalı olduğunu söyleyemem.” (EÖ, 9), “Hizmet içi eğitimlerimiz pandemi nedeniyle ertelendiği için bu yöntemler hakkında çok fazla bilgi verilmedi.” (EÖ, 12), “Zaman zaman katkı sağlar.” (EÖ, 13), “Mesleki gelişimde önemli bir katkı sunuyor.” (EÖ, 20), “Hayır. Şimdiye kadar işte bu diyeceğim hizmet içi eğitim alamadım.” (EÖ, 22).

7. Tarih Öğretmenlerinin Sınıf İçerisinde Aktif Öğrenme Yöntemlerini Etkin Kullanabilmek İçin Sorunları ve Beklentileri Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Bulgular

Tablo 7. Öğretmenlerin sınıf içerisinde aktif öğrenme yöntemlerini etkin kullanabilmek için sorunları ve beklentileri hakkındaki görüşleri

Görüşler	f	
Sorunları	Sınıftaki öğrenci sayısının fazla olması	7
	Fiziksel donanımların eksik olması	5
	Müfredat yoğunluğunun olması	3
	Ders süresinin az olması	2
	Maddi imkanların yetersizliği	1
	Sınıf yönetimi	1
	Öğrencilerinin öğrenme motivasyonunun azalması	1
Beklentileri	Sınıf mevcudunun ideal olması	9
	Hizmet içi eğitim verilmesi	3
	Öğrencilerin derse hazır gelmesi	2
	Okulun fiziki ihtiyaçlarının karşılanması	2
	Müfredatın revize edilmesi	2
	Tarih sınıflarının kurulması	1
	Öğrenci seviyelerine uygun olarak sınıfların düzenlenmesi	1
	Rekabetçi sınıf ortamının oluşması	1
Belgesel arşivlerinin oluşturulması	1	

Tablo 7'deki tarih öğretmenlerinin sınıf içerisinde aktif öğrenme yöntemlerini etkin kullanabilme durumları ile ilgili sorunlarına bakıldığında, öğretmenler fiziki donanımların eksik olması, öğrenci sayısının fazla olması, müfredatın yoğun olması, ders süresinin az olması gibi sorunlardan dolayı aktif öğrenme yöntemlerini etkili kullanamadıklarını ifade ettiklerini söylemek mümkündür. Aktif öğrenme yöntemlerini daha etkili kullanabilmeleri için ise sınıf mevcudunun idealleştirilmesi, konu ile ilgili olarak hizmet içi eğitimlerin verilmesi, okulun fiziki imkânlarının karşılanması ve müfredatın yeniden düzenlenmesi gibi beklentilerinin olduğunu söylemek mümkündür. Çalışma grubunu oluşturan tarih öğretmenlerinin cevaplarından bazıları şu şekildedir: “Zaman zaman öğrencilerin konuyu toparlamakta zorlanması gecikmesi zaman kaybı gibi sorunlar oluşturabiliyor.” (KÖ, 4), “Sınıf mevcutlarının çok kalabalık olması. Ders sürecini, kullanılan yöntem teknikleri olumsuz etkilemektedir. Okullarda donanım eksikliği giderilmelidir” (EÖ, 8), “Sorunlarımızın başında yoğun müfredat ve materyal başta geliyor. Beklentim, müfredatın her okul türünde farklı düzenlenmesi ve okul idarelerinin materyal konusunda gerekli desteği Milli Eğitim müdürlükleri aracılığıyla tedarik etmeleri.” (EÖ, 9), “Sınıflardaki öğrenci sayısı daha az olabilir, belgesel arşivleri, VR gözlük kesinlikle tavsiye ediyorum.” (EÖ, 15), “Sınıflar daha az olmalı, konular sadeleşmeli” (KÖ, 24).

TARTIŞMA / SONUÇ ve ÖNERİLER

Tarih öğretmenlerinin derslerinde aktif öğrenme yöntem ve tekniklerini kullanmalarına yönelik deneyimlerini belirlemeyi amaçlayan bu araştırmanın sonuçlarına bakıldığında şunları söylemek mümkündür:

Aktif öğrenme kavramı ile ilgili aktif öğrenmenin, öğrencinin derste aktif olduğu, öğrenci merkezli eğitimin verildiği ve yaparak-yaşayarak öğrenmeyi sağlayan bir süreç olduğunu ifade ettiklerini ve kavram hakkında genel olarak temel bilgiye sahip oldukları sonucuna ulaşıldığı söylenebilir. Bu sonucun Akay ve Kocabaş'ın (2013) sınıf öğretmenlerinin aktif öğrenmeyi nasıl algıladıkları ile ilgili çalışmalarındaki aktif öğrenme konusunda bilgi sahibi oldukları sonucu ile benzerlik gösterdiğini söylemek mümkündür. Araştırmaya katılan öğretmenlerin aktif öğrenme yöntem ve tekniklerinin yararları ve sınırlılıkları konusundaki görüşlerine bakıldığında ise öğretmenlerin, kalıcı öğrenmeyi sağlamada, öğrencilerin temel becerilerini Eleştirel düşünme, girişimcilik, problem çözme, iletişim) geliştirmelerinde ve özgüven sağlamaları konularında yarar sağladığı buna karşın ders saatinin az olmasından kaynaklı zaman yönetiminde sorunlar oluştuğu, fiziki ortamın aktif öğrenme yöntem ve teknikleri için yetersiz olması nedeniyle kullanımının sınırlı olduğu ve öğrenci sayısının fazla olması sebebiyle zorlandıkları sonucuna ulaşıldığını söylemek mümkündür. Araştırmada elde edilen bu bulgulara benzer olarak Güçlü'nün (2007) sınıf yönetiminde aktif öğrenme tekniklerinin öğrenci başarısındaki ve tutumundaki etkisini belirlemeye yönelik yaptığı deney-kontrol gruplu çalışmasında da aktif öğrenme tekniklerinin uygulandığı grupta öğrencilerin bilgiyi kalıcılaştırdıkları ve gerçek hayata bu bilgileri aktardıkları sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca Dolmaz ve Kılıç'ın (2017) sosyal bilgiler dersinde tarih konularının öğretiminde aktif öğrenme ile ilgili öğretmen görüşlerini incelediği araştırmanın sonuçlarına bakıldığı zaman ise öğretmenlerin kullandıkları sınırlılıklar konusunda şikâyet ettikleri konuların (sınıfın fiziki yapısı, öğrenci sayısı, oturma düzeni vb) bu araştırmanın sonuçlarıyla da benzerlik gösterdiği söylenebilir. Araştırmanın bu sonucu Akay ve Kocabaş'ın (2013) sınıf öğretmenlerinin aktif öğrenmeyi nasıl algıladıkları ile ilgili çalışmalarındaki öğretmenlerin aktif öğrenmeyi tam olarak uygulayamadıkları ve imkânlar doğrultusunda uygulamanın da zor olduğu sonucu ile paralellik göstermektedir.

Öğretmenlerin aktif öğrenme yöntem ve tekniklerinin kullanımının gerekliliği ile ilgili, kalıcı öğrenmeyi sağlamak, etkili öğrenme ortamı sunmak, öğrenciyi derste aktif tutmak gibi nedenler ile kullanılmasının gerektiğini ifade ettikleri görülmüştür. Literatürdeki ilgili çalışmalara bakıldığı zaman ise (Aydede ve Matyar, 2009; Aydede ve Kesercioğlu, 2012; Güçlü, 2007; Bodur, 2011; Türksöy ve Taşlıdere, 2016; Bulut, 2010; Şahiner, 2008; Gür ve Seyhan, 2006; Özkardeş Tandoğan, 2006) benzer sonuçlara ulaşıldığı ve aktif öğrenmenin öğrencide kalıcılığı sağladığı ve öğrenci başarısını arttırdığına yönelik benzer sonuçların elde edildiğini söylemek mümkündür.

Çalışma grubunu oluşturan tarih öğretmenlerinin derste kullandıkları aktif öğrenme yöntem ve teknikleri ile ilgili bulgular değerlendirildiğinde ise bildikleri ve kullandıkları yöntem ve tekniklerin sınırlı olduğu, bazı öğretmenlerin aktif öğrenme yöntem ve tekniklerini ifade ederken birbirleriyle karıştırdıkları ve yanlış açıkladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Güven, Gazel ve Sever (2004) çalışmalarında, tarih öğretiminde önemli bir yeri olan gezi-gözlem uygulamalarını gerçekleştirme noktasında tarih öğretmenlerinin “yöntemi planlama, yönetme ve uygulama sürecinde” sorun yaşadıklarını ortaya koymuşlardır. Yine Çepni ve Çoruhlu (2010) da çalışmalarında öğretmenlerin daha kolay ve zahmetsiz olarak nitelendirdikleri teknikleri daha fazla tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca Keleşoğlu ve Yiğit de (2017) çalışmalarında tarih öğretmenlerinin yenilikçi tarih öğretimi yöntem ve tekniklerinin kendi sınıflarında da uygulanabileceğini düşündüklerini ifade etseler de; öğrenci hazırbulunuşluluğu, ön hazırlık yapılması gerekliliği, öğrencinin olumsuz tutumları gibi etkenleri öğrencinin aktif katılımını gerektiren bu tür uygulamaların sınıf ortamında yaşama geçirilmesinin önündeki engeller olarak dile getirdiklerini ifade etmişlerdir. Kalçık ve Kalçık (2016) da çalışmalarında tarih öğretmenlerinin aktif öğrenme yöntemlerini benimseseler de bazı eksikleri olduğunu ortaya koymuşlardır.

Çalışmada ayrıca öğretmenlerden bazılarının geleneksel öğretim yöntemi olan “anlatım” yöntemi ile yapılandırmacı anlayış çerçevesine oluşturulan çağdaş öğretim yöntemleri içerisinde yer alan aktif öğrenme yöntem ve teknikleri ile karıştırdıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin sık kullandıkları aktif öğrenme yöntem ve teknikleri ile ilgili benzer olarak yöntem ve tekniklerden bazılarını kullandıkları ve kullandıkları tekniklerin ise çeşitlilik açısından sınırlı sayıda kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca “anlatım” yöntemini aktif öğrenme yöntem ve teknikleri içerisinde ifade ettikleri, bu yanılgıdan hareketle geleneksel öğretim yöntemleri ile çağdaş öğretim yöntemleri arasındaki ayırma; öğretmen merkezli ve öğrenci merkezli öğretim sürecindeki farklılıkların bilgisine tam olarak

sahip olamadıklarını söylemek mümkündür. Nitekim Yalavuz'un (2006) tarih öğretiminde aktif yöntemin uygulanışı ile ilgili yaptığı araştırmada benzer olarak tarih öğretiminde düz anlatım yönteminin sıkça kullanıldığı fakat dersin öğretilmesinde ve sevilmesinde yeterli olmadığı, ezberci bir yaklaşımın izlendiği sonucu ile bu araştırmanın bulguları benzerlik göstermektedir. Çalışma grubunu oluşturan tarih öğretmenlerinin çoğunluğunun hizmet öncesi veya hizmet içi eğitimlerinin aktif öğrenme yöntemlerini kullanmaya katkı sağladığını ifade ettiklerini buna karşın bazı öğretmenlerin herhangi bir katkısının olmadığı yönünde ifadeler kullandıklarını da söylemek mümkündür. Nitekim bu sonuca paralel olarak Mentiş Taş (2005), hizmet öncesi öğretmen eğitiminde öğretmen adaylarının aktif öğrenme deneyimine sahip olmalarının gerekli olduğunu ifade ederek aktif öğrenme deneyimi yaşamamış öğretmen adaylarının, göreve başladıkları zaman kendi sınıflarında aktif öğrenmeyi kullanmalarının zor olacağını ifade etmiştir. Ayrıca öğretmenlerin sınırlılıklarda ifade ettikleri gibi aktif öğrenme yöntem ve tekniklerini kullanırken sorunlarının olduğunu belirttiklerini (Öğrenci sayısı, fiziksel yapı, müfredat yoğunluğu vb.) bu sebeple uygulamada zorlandıklarını belirtmişlerdir. Beklentilerinin ise bu sorunların giderilmesi müfredatın revize edilerek okullarına tarih sınıflarının kurulmasının olduğu sonuçlarına ulaşmıştır.

Araştırmanın sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde ise çalışma grubunu oluşturan tarih öğretmenlerinin aktif öğrenme yöntem ve teknikleri ile ilgili olarak temel düzeyde bilgi sahibi oldukları fakat kullandıkları aktif öğrenme yöntem ve tekniklerinin çeşitlilik bakımından sınırlı olduğu ve uygulamasında zorlandıkları, geleneksel öğretim yöntemi olan “anlatım” yöntemini aktif öğrenme yöntem ve tekniklerinden ayırt edemedikleri ve bir aktif öğrenme yöntemi olarak ifade ettikleri sonucuna ulaşıldığı söylenilebilir. Araştırma sonuçları göz önünde bulundurulduğunda yapılacak öneriler şu şekilde sıralanabilir:

- Tarih öğretmenlerine aktif öğrenme yöntem ve tekniklerini sınıf içerisinde kullanma deneyimlerini arttırmaya yönelik uygulamalı çalışmalar yapılabilir.
- Öğrenme-öğretme sürecinde kullanılabilecek teknik ve yöntemlerin uygulamalarında tecrübe ve deneyim sağlamak için lisans programına uygulamalı bir ders eklenebilir.
- Yapılandırmacı anlayışta rehber konumunda olan tarih öğretmenlerine soyut konuları somutlaştırmada kullanabilecekleri aktif öğrenme yöntem ve teknikleri ile ilgili olarak hizmet içi eğitimler verilebilir.

KAYNAKLAR

- Açıkgöz, K.Ü. (2005). *Aktif öğrenme* (7. Baskı). İzmir: Eğitim Dünyası.
- Akay, Y. ve Kocabaş, A. (2013). Sınıf öğretmenlerinin aktif öğrenmeyi nasıl algıladıklarına ilişkin görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 46(2), 91-110.
- Aktekin, S.(2009). Türkiye’de tarih eğitimi. S. Aktekin ve diğerleri (Ed.), *Çok Kültürlü Bir Avrupa İçin Tarih ve Sosyal Bilgiler Eğitimi* içinde (27-44 ss.). Ankara: Harf.
- Alaca, E. (2017). *Tarih eğitimine giriş*. Ankara: Pegem Akademi.
- Alaca, E. (2019). Tarih öğretmeni adaylarına göre “tarih öğretimi ve tarih öğretmeni nasıl olmalıdır?”, N. Hayta vd. (Ed.). “*Tarihin İzinde Bir Ömür*” Prof. Dr. Nuri Yavuz’a Armağan içinde (10-20 ss.). Ankara.
- Aydede, M. N. ve Kesercioğlu, T. (2012). Aktif öğrenme uygulamalarının öğrencilerin kendi kendine öğrenme becerilerine etkisi. *H. Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43, 37-49.
- Aydede, M. N. ve Matyar, F. (2009). Fen bilgisi öğretiminde aktif öğrenme yaklaşımının bilişsel düzeyde öğrenci başarısına etkisi. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 6(1), 115-127.
- Aytan, T. (2011). *Aktif öğrenme tekniklerinin dinleme becerisi üzerindeki etkileri*. (Doktora tezi). Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Bodur, Ş. (2011). *İlköğretim sosyal bilgiler dersinde aktif öğrenme tekniklerinin kavram yanılıklarını gidermeye etkisi*. (Yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Bulut, S. (2010). *Aktif öğrenme tekniklerinin ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi üretimden tüketime ünitesini öğrenme başarılarına etkisi*. (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (Geliştirilmiş 2. Baskı). Ankara: Pegem.

- Camci, F. (2012). *Aktif öğrenmeye dayalı etkinlik temelli öğretimin öğrencilerin akademik becerilerine ve öğrenme sürecine etkisi.* (Yüksek lisans tezi). Adıyaman Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Adıyaman.
- Çepni, S. ve Çoruhlu, T. Ş. (2010). Alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerine yönelik hazırlanan hizmet içi eğitim kursundan öğretime yansımalar. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(28), 117-128.
- Demircioğlu, İ. H. (2009). Tarih öğretmenlerinin tarihsel düşünme becerilerine yönelik görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 184, 228-239.
- Demircioğlu, İ. H. (2015). *Tarih Öğretiminde Öğrenci Merkezli Yaklaşımlar Tarih Bölümü Özel Öğretim Yöntemleri*. 5. Baskı. Anı Yayıncılık: Ankara.
- Dinç, E. (2009). Etkili tarih eğitimi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29 (5), 1427-1451.
- Dolmaz, M. ve Kılıç, R. (2017). Sosyal bilgiler dersi tarih konularının öğretiminde aktif öğrenme ve öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi. *Uluslararası Alan Eğitimi Dergisi*, 3(1), 42-59.
- Er Tuna, Y. (2019). Lise öğrencilerinin gözüyle tarih öğretmeni: Bir metafor analizi. *Turkish History Education Journal*, 8(2), 562-588. DOI: 10.17497/tuhed.587661
- Güçlü, E. (2007). *Sınıf yönetiminde aktif öğrenme tekniklerinin öğrenci başarısındaki ve tutumundaki önemi.* (Yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gür, H. ve Seyhan, G. (2016). İlköğretim 7. sınıf matematik öğretiminde aktif öğrenmenin öğrenci başarısı üzerine etkisi. *Balikesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 17-27.
- Güven, A., Gazel, A. A. ve Sever, R. (2004). Tarih öğretmenlerinin gezi-gözlem uygulamalarında karşılaştıkları sorunlar. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 225-235.
- Güven, İ., Bıkmaz, F., Demirhan İşcan, C. ve Keleşoğlu, S. (2014). (Ed.) *Tarih Öğretimi Kuram ve Uygulama*, İsmail Güven. Ankara: Pegem Akademi
- Kalçık, F. ve Kalçık, C. (2016). Tarih derslerinde aktif ve öğrenci merkezli anlayışa ilişkin öğretmen görüşleri. *01-03 Eylül 2016 4. Uluslararası Tarih Eğitimi Sempozyumu Bildirileri içinde* (158-172 ss.). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.
- Keleşoğlu, S. ve Yiğit, E.Ö. (2017). Yenilikçi tarih öğretimi hizmet içi eğitim programının öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 50(1), 161-187.
- Köksal, H. (2010). Türkiye’de tarih öğretimi tartışmaları ve tarih öğretiminde kültür okuryazarlığı. *Eğitim, Çatışma ve Toplumsal Barış: Türkiye’den ve Dünyadan Örnekler içinde* (113-122 ss.). Tarih Vakfı Yayınları.
- Mentiş Taş, A. (2005). Öğretmen eğitiminde aktif öğrenme. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 177-184.
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma/ desen ve uygulama için bir rehber* (3. baskı). (Çev. Ed. Selahattin Turan). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *An expanded sourcebook: Qualitative data analysis* (2nd edition). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Özalp, O. (2000). İlköğretim okulları ve liselerde tarih eğitimi. *Tarih Öğretiminin Yeniden Yapılandırılması içinde* (4-7 ss.). Ankara: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Özkardeş Tandoğan, R. (2006). *Fen eğitiminde probleme dayalı aktif öğrenmenin öğrencilerin başarılarına ve kavram öğrenmelerine etkisi.* (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Safran, M. (2015). Türkiye’de tarih öğretiminin gelişimi. M. Demirel (Ed.), *Tarih öğretim yöntemleri içinde* (9-24 ss.). Pegem Akademi, Ankara.
- Safran, M. (2014). İkinci baskıya önsöz. Safran, M. (Ed.), *Tarih Nasıl Öğretilir?* (2. baskı) içinde (9-10 ss.). İstanbul: Yeni İnsan Yayınları.
- Şahiner Sinem, D. G. (2008). *İlköğretim sosyal bilgiler dersinde aktif öğrenme tekniklerinin demokratik tutumlara ve ders başarısına etkisi.* (Yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Şimşek, A. (2008). Tarih öğretiminde sorgulamacı yaklaşım çerçevesinde soru sorma becerisi ve lise tarih ders kitaplarının durumu. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(1), Erişim adresi <http://www.insanbilimleri.com>
- Tekeli, İ. (2000). İlköğretim okulları ve liselerde tarih eğitimi. *Tarih Öğretiminin Yeniden Yapılandırılması içinde* (8-40 ss.). Ankara: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.

- Türksoy, E. ve Taşlıdere, E. (2016). Aktif öğrenme teknikleri ile zenginleştirilmiş öğretim yönteminin 5. Sınıf öğrencilerinin fen ve teknoloji dersi akademik başarı ve tutumları üzerine etkisi. *Journal of Kırşehir Education Faculty*, 17(1), 57-77.
- Ulusoy, K. ve Gülüm, K. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğrencilerinin Tarih ve Coğrafya Derslerine Yönelik Tutumları (Adıyaman Örneği). *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25, 149-160.
- Vella, Y. (2001). Yaratıcı tarih öğretimi. (Çev: Bahri Ata). *Milli Eğitim Dergisi*, 150(3), (3-5).
- Yalavuz, G. (2006). *Türkiye’de tarih öğretiminde aktif yöntemin uygulanışı*. (Yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, Ö. (2003). Türkiye’de tarih öğretiminin sorunları ve çağdaş çözüm önerileri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(15), 181-190.

Extended Abstract

Considering the place and importance of history lessons and subjects, which act as a bridge between the past, present, and future, in creating a national consciousness in students, how the subjects of the history course are taught gains importance. It is very important in terms of the quality and effectiveness of the teaching process that teachers have a knowledge of the methods and techniques used in the active learning approach, which was adopted with the constructivist approach and in which the teacher assumes the role of a guide, whereas the learner is included in the process with a view to ensuring their active participation, and can use them to concretize the abstract history subjects in classes. In this direction, the aim of the study is to determine the experiences of history teachers in using active learning methods and techniques in their lessons. A qualitative research approach was adopted in this study, which was conducted to determine the experiences of history teachers in using active learning methods and techniques in their classes. Qualitative researches are studies that aim to reveal perceptions and events in a realistic and holistic manner in the natural environment. The sample of the research consisted of 30 history teachers working in high schools affiliated with the Ministry of National Education in Antalya in the academic year 2020-2021. Participation of the teachers in the study was on a voluntary basis and a convenience sampling method was used. The main purpose of using this sampling method is to provide speed and practicality to the researcher. An interview form created by the researcher taking expert opinions was used in the study as the data collection tool. This form, which was used to collect the data of the research, covered questions to be asked to the teachers such as, “What is active learning? What do you think about the benefits and limitations of active learning ?, and Why should a history teacher use active learning methods and techniques?. The data collected through the interview form in the research were analyzed using the descriptive analysis method. The qualitative data obtained from the forms were digitized and presented together with the frequencies. The main purpose of using the qualitative analysis method is to present the findings to the reader in an “orderly and interpreted” manner. Considering the results of this study, which aimed to determine the experiences of history teachers in using active learning methods and techniques in their classes; It can be said that history teachers stated, concerning the concept of active learning, that active learning is a process where the student is active in class; a student-centered education is given, and learning by doing and experiencing is provided, and it can be concluded that they have general basic knowledge about the concept. It is possible to say that this result is similar to the result of a study by Akay and Kocabaş (2013) on how classroom teachers perceived active learning in which they concluded that they had knowledge about active learning. Considering the views of the teachers participating in the study on the benefits and limitations of active learning methods and techniques, it can be concluded that the teachers were of the opinion that these methods and techniques were beneficial in providing permanent learning, developing students' basic skills (Critical thinking, entrepreneurship, problem-solving, communication) and providing self-confidence; however, they thought that there were problems related to time management due to inadequate class hours; the use of the physical environment was limited due to its inadequacy for active learning methods and techniques, and that they had difficulties due to the high number of students. Similar to these findings obtained in the study, an experimental group-control group study by Güçlü (2007) conducted to

determine the effect of active learning techniques in classroom management on student achievement and attitude also concluded that students in the group in which active learning techniques were applied rendered their information permanent and transferred this information to real life. In addition, when we look at the results of a study in which Dolmaz and Kılıç (2017) examined the opinions of teachers about active learning in teaching history subjects in the social studies course, it can be said that the subjects that teachers complained about concerning the limitations in use (the physical structure of the classroom, the number of students, seating arrangement, etc.) exhibited parallelism with the results of this study. It was seen that the teachers stated that active learning methods and techniques should be used for reasons such as providing permanent learning, providing an effective learning environment, and keeping the student active in class. When we look at the relevant studies in the literature (Aydede and Matyar, 2009; Aydede and Kesercioğlu, 2012; Güçlü, 2007; Bodur, 2011; Türksoy and Taşlıdere, 2016; Bulut, 2010; Şahiner, 2008; Gür and Seyhan, 2006; Özkardeş Tandoğan, 2006), it is possible to say that similar results were obtained and it was generally concluded that active learning provided permanence in students and increased student achievement. When the findings of the active learning methods and techniques used by the history teachers who constituted the sample were evaluated, it was concluded that the methods and techniques they knew and used were limited and that some teachers confused and incorrectly explained active learning methods and techniques. In addition, it was concluded that some of the teachers confused the traditional teaching method, i.e. the "Lecture" method with the active learning methods and techniques included in the contemporary teaching methods formed within the framework of the constructivist understanding. It was concluded that the teachers used some of the methods and techniques similar to the active learning methods and techniques, and the techniques they used remained limited in number in terms of diversity. In addition, it is possible to say that they counted the "Lecture" method among the active learning methods and techniques, and owing to this error, they did not have full knowledge of the distinction between traditional teaching methods and contemporary teaching methods and the differences in teacher-centered and student-centered teaching processes. Likewise, Yalavuz's (2006) conclusion in his research on the application of active learning methods in history teaching was that the plain lecture method was frequently used in history teaching but this was not sufficient in teaching the lesson and that a rote learning approach was followed shows similarities with the results of this study. It is also possible to say that most of the history teachers who constituted the sample stated that their pre-service or in-service training contributed to the use of active learning methods; however, some teachers stated that these pieces of training did not make any contribution. As they had stated regarding the limitations, the teachers explained that they had problems while using active learning methods and techniques (number of students, physical structure, heavy load of curriculum, etc.) and therefore they had difficulties in practice. It was concluded that their expectations were the elimination of these problems, revision of the curriculum, and creation of history classrooms in their schools. It can be said that the history teachers who constituted the sample had the basic knowledge of active learning methods and techniques, but the active learning methods and techniques they used were limited in terms of diversity and had difficulty in their application; they could not distinguish the traditional teaching method, i.e. "Lecture", from active learning methods and techniques and they pointed to it as an active learning method.